

Tanári segédlet, kiegészítő információk

A filmrészletek jobb megértéséhez és feldolgozásához a diákok – párban vagy csoportosan – előzetes kutatási feladatokat kapnak, melyek tárgya a filmben említett események történelmi háttere. Így a diákok a filmösszeállítások megtekintésekor már össze tudják kapcsolni a hallottakat előzetesen megszerzett ismeretanyagukkal.

Az alábbiakban a filmben szereplő néhány adat háttéréről szólunk, a személyes emlékezet s történelmi emlékezet viszonyának megvitatásakor talán érdemes ezekre a sokat vitatott tényekre kitérni.

A Gestapo központ helye:

A filmben Golf szállóként jelenik meg.

A Gestapo jelenléte Budapesten igen összetett kérdéseket vet fel. Maga a szervezet is, amely ekkor már éppen úgy, mint az SD (Sicherheitsdienst – Biztonsági Szolgálat) a RSHA Reichssicherheitshauptamt – Birodalmi Biztonsági Főhivatal egyik (a hétből) hivatala. Vezetője a visszaemlékezések által átfogott időszakban Ernst Kaltenbrunner. Az egész szervezetet Himmler felügyelte, aki egyben az SS irányítója volt, így a két szervezet több ponton érintkezett, illetve működés közben lényegében egyetlen, hatalmas SS „állammá” nőtt össze. (Az RSHA szervezetén belül működött Eichmann is, aki az ú.n. „zsidóügyi” IV-B-4 ügyosztály vezetője volt.)

A német megszállás után az RSHA különböző ügyosztályai, amelyek Magyarországra a német megszállással együtt érkeztek, a magyar lakosság szemében mind „Gestapo”-ként jelennek meg. A helyzetet bonyolítja, hogy Hain Péter, aki a német megszállás után a magyar Állambiztonsági Rendészet vezetője volt, szervezetével a Gestapo alárendeltségében, azzal szoros együttműködésben tevékenykedett, a lakosság szemében attól nem különült el, így kapta a szervezet „magyar Gestapo” elnevezést.

A német megszállás után a Gestapo főleg Budán, és elsősorban a Svábhegyen rendezkedett be, különböző villákat, szállodákat, panziókat kisajátítva. Fő központja a Karthauzi utcában lévő Majestic szállóban volt, itt rendezte be központját Hain Péter is. Az ettől nem messze elhelyezkedő (Evetke u.1.) Kis-Majestic panziót fogdának használták. Az ugyanabban az utcában (Evetke u. 2.) lévő Lomnic panzióban tevékenykedett Ferenczy László, Hain Péter bizalmasa, aki a magyar és német hatóságok között töltött be összekötő tiszti feladatot.

Az RSHA különböző képviselői elfoglalták még a szintén a Svábhegyen lévő Mirabel, és Melinda társasházakat (XII. ker. 24-26.), az Éden, a Széplak villákat, illetve a rózsadombi Hotel Bellevue-t.

Az ostrom előrehaladtával az egyébként sem könnyen áttekinthető helyzet nyilván tovább bonyolódott.

Az összes felsorolt hely (a Hotel Bellevue kivételével), a visszaemlékezés helyszínének (Tamás utca 39., ma Tamási Áron utca) közvetlen közelében van.

A **Golf szálló** (korábban Svábhegyi Nagyszálló, 1950 után Vörös Csillag, később Panoráma szálló, ma a libériai nagykövetség tulajdona) szintén a közelben helyezkedik el, nem kizárható, hogy egy RSHA-hoz tartozó csoport birtokba vette a német megszállás után.

Páger Antal, Páger villa

Páger Antal (1899-1986), neves színművész, már a háború előtti korszakban ünnepezt „sztár” volt. A háború alatt a jobboldallal szimpatizál, bár egyik pártba sem lép be. 1944-ben néhány toborzógyűlésen, filmben, a szélsőjobb mellett exponálja magát, (később a fő vád Págerrel szemben egy híradófelvétel volt, amelyen 1944 késő őszén jól láthatóan kezét fog Széllal, a „nemzetvezetővel”) így a közelgő front elől elmenekül, a háború után Argentínába emigrál. Páger villája a Tamás u. 40. szám alatt volt, tehát a visszaemlékezés helyszínének (Tamás u. 39.) közvetlen közelében. Mivel a tárgyalt időszakban már üresen állt, könnyen elképzelhető, hogy a villába az RSHA egyik hivatala, esetleg az Állambiztonsági Rendészet befészkelte magát.

Az alábbiakban néhány jól használható web-oldal illetve könyv címét adjuk meg, melyekre érdemes a diákok figyelmét felhívni a kutatás megkezdése előtt (1.). A közös megbeszélés vezetésének megkönnyítésére, tanári használatra a filmben említésre kerülő történelmi események kronológiáját (2) és az *Előzetes kutatási feladatok* (Lap 01) megoldásait (3.) is csatoljuk. (Természetesen a konkrét tényanyag megegyezésén túl a diákok által megadott válaszok részletességükben, hangsúlyaikban az itt olvasottaktól eltérőek lehetnek és lesznek. Ez alkalmat adhat a közös megbeszélésre, valamint a topográfiai vonatkozások tisztázására is.)

1. Előzetes kutatási feladatokhoz ajánlott források:

a. Weblapok:

<http://www.holokausztmagyarorszagon.hu/>

<http://holocaust.lap.hu/>

<http://www.degob.hu/>

<http://www.hdke.hu/>

<http://www.emlekezem.hu/>

b. Könyvek:

Braham, Randolph, L.: A népiirtás politikája. A holokauszt Magyarországon. I-II., Belvárosi Kvk., Budapest, 1997.

Hosszú Gyula: Utak a holokauszthoz, történetek a holokausztról. Pedellus K., Debrecen 2002.

Karsai László: Holokauszt. Pannonica kiadó, Budapest, 2002.

Szita Szabolcs: Együttélés, üldöztetés, holokauszt. Pannonica kiadó, Budapest, 2001.

Ungváry Krisztián: Budapest ostroma, 1998

Ungváry Krisztián: Magyarország és a második világháború, Budapest, 2005. Osiris Kiadó

c. Részletes bibliográfia található a tárgykörben:

<http://www.emlekezem.hu/text/bibliografia.html>

2. Kronológia:

1920 Numerus clausus rendelet

1938 Első zsidótörvény

1939 Második zsidótörvény

1939 Munkaszolgálatról szóló rendelet

1941 Kormányrendeletben tiltják meg a zsidók fegyveres katonai szolgálatát

1941 Harmadik zsidótörvény

1941 A kamenyec-podolszkiji deportálás és vérengzés

1942 Hideg napok a Délvidéken

1944. március 19. A németek megszállják Magyarországot

1944. március 31. Sárga csillag viselésének elrendelése

1944. április 28. Gettórendelet a „zsidók lakásainak igénybevételéről és új lakóhelyek kijelöléséről”

1944. május 15. Megindul a vidéki zsidóság tömeges deportálása

1944. július 6. A deportálások leállítása

1944. október 15. A nyilasok hatalomra jutása

1944. november 6. Megindulnak a halálmenetek Budapestről

1944. november A budapesti „nagy gettó”, illetve a nemzetközi „védett” gettó létrehozása

1944. december Razziák, dunaparti kivégzések Budapesten

1945. január 17-18. Pest felszabadulása